

Heinrichmann:
De episcopis
et diaconis
primae
ecclesiae
christianae.

1740.

C. 7. num. 4.

32

COMMENTATIO HISTORICO THEOLOGICA

DE

EPISCOPIS ET DIACONIS

PRIMÆVÆ ECCLESIAE CHRISTIANÆ,

QVAM

DISSERTATIONI

VIRI SVMMÆ REVERENDI ATQVE DOCTISSIMI

DOM. DANIELIS SALTHENII

S. S. THEOL. DOCT. ET PROF. ORDIN. IN ACADEMIA
REGIOMONTANA

DE

ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ ΝΕΟΦΥΤΟΙΣ

OPPONIT

JO. CHRISTIANVS HEINZELMANN

PASTOR ECCL. BROMENSIS IN DVCATV
CELLENSI.

HELMSTADII TYPIS JOH. DRIMBORN

MDCCXL

176 D.

361.

Handwritten signature or mark

COMMENTATIO HISTORICO THEOLOGICA

DE

EPISCOPIS ET DIACONIS

PRIMAECIAE ECCLESIAE CHRISTIANAE

QVAE

DISSERTATIONI

AVR. SVMMAE REVERENDI ATQVE DOCTISSIMI

DOM. DANIELIS SALTHERNI

S. S. THEOL. DOCT. ET PROF. ORDIN. IN ACADEMIA

REGIO-CENTANA

DE

ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ ΝΕΟΦΥΤΟΙΣ

OPPOSIT

IO. CHRISTIANVS HEINZELMANN

LECTOR THEOL. PRAELECTOR IN ECCLESIA

CELTICA

HELMSTADII TYPIJS IOH. DRIMMON

MDCCLXXI

Handwritten notes or signatures in the right margin, including what appears to be a name and some illegible scribbles.

§. I.

Eo tempore, quo Ecclesia novi fœderis a Christo Salvatore fundata, & ab ejus Apostolis per prædicationem Evangelii hinc inde per totum orbem collecta, primo suo ac antiquo flore & vigore adhuc splendebat, non solum plurimi inter eos, qui religioni christianæ erant addicti, insignem ardorem in fide & pietate præ se ferebant, ac religionis suæ sanctitatem pia & sancta vita tuebantur, sed in primis etiam illi, qui docendi munere in ecclesia fungebantur, id ante omnia curæ cordique sibi esse debere secum statuebant, ut typi essent gregis, & doctrinam Iesu Christi non solum docerent, & docendo profiterentur, sed etiam ejus divinitatem & sanctitatem divina & sancta vita exprimerent. Multis hoc probat exemplis ex historia sacra desumptis b. GOTH. ARNOLDVS, in libris egregiis, die Gestalt eines Evangelischen Lehrers, & Abbildung der ersten Christen. In assiduo

A 2

hoc

hoc fidei & virtutum christianarum exercitio sequebantur Doctores Ecclesiæ primos discipulos & Apostolos Jesu Christi, qui in epistolis suis per Spiritus Sancti illuminationem scriptis ejusmodi virtutes illis, qui universæ ecclesiæ docendo præerant, præscripserant, quas sanctum hoc officium requirit & jubet. Notatu digna sunt verba Apostoli Pauli, prioris Epistolæ ad Timotheum, capite III. ubi virtutes ministrorum ecclesiæ ita recenset: *Oportet igitur Episcopum irreprehensum esse, unius uxoris virum, vigilantem, temperantem, compositum, hospitalem, aptum ad docendum: Non vinosum, non percussorem, non turpem questum facientem: sed equum, alienum a pugnis, alienum ab avaritiâ, qui suæ domui bene præsit, qui liberos habeat subditos cum omni honestate, non novitium, &c.* Et postea: *Similiter Diaconos oportet esse pios, non bilingues, non multo vino deditos, non turpi lucro inbian-tes: habentes mysterium fidei in pura conscientia, &c.* Utinam omnium verbi divini præconum mens & vita ad hæc regulas apostolicas esset composita!

§. II.

Inter hæc, quæ Apostolus ab Episcopo requirit, hoc etiam notandum est, quod episcopus non debeat esse *νεόφυτος*, id quod expressa eadem voce Apostolum postea a Diacono non requirere, a me nuper observatum est. Eaque observatio Viro S. Reverendo, DANIELI SALTHENIO, S.S. Th. Doct. & Professore Regiomontano, occasionem dedit, dissertationem historico theologiam de *Διακόνους νεόφυτοις* adversus me operose scribendi, quam Cl. IO. THEOPH. FI-

SCHE-

SCHERVS respondendo in cathedra academica publice defendit. Equidem nescio, an S. Rev. SALT-
 THENIVS, an Cl. FISCHERVS Auctor sit hujus Dif-
 fertationis; quod mihi quidem unum idemque esse
 potest, uterque tamen manum operi admovisse vi-
 detur. Observationem meam Vir Doct. transmutat
 in sententiam, quam mihi tribuit, firmiter sic jam po-
 sitam, & §. III. Dissertationis dissensum a summis in-
 terpretibus mihi impingit. Sane hujus accusationis
 rationes nullo modo invenire possum, nec me per-
 spicere posse profiteor, in quo a summis Interpretibus
 dissentiam. Observari tantummodo, idque observa-
 tu dignum existimari, & clarum ac apertum est, quod
 nemo Interpretum negabit, nec negare poterit, S.
 Apostolum non idem dicere de Diacono, quod auto-
 ritate apostolica requirit ab Episcopo, illum non esse
 debere νεόφυτον. Non hic novam profero explicatio-
 nem, quæ a summis interpretibus dissentit, sed quan-
 dam tantummodo addo observationem, Apostolum
 nimirum τό μὴ δεῖ εἶναι νεόφυτον, non dicere de diacono,
 quod dicit de episcopo. At cum una observatio &
 veritas alteri viam pandat, ulterius progressus sum,
 & deinde hanc etiam observationem judicio erudito-
 rum submisi, in primæva ecclesia non facile quidem
 tales, qui vel ratione ætatis, vel ratione conversionis
 νεόφυτοι fuere, ad Episcopatum sive ad Presbyterium
 fuisse admissos, non tamen illos a διακονίας τῆς λόγια plæ-
 ne fuisse exclusos. Cui observationi, quam velut
 conjecturam ex priori deduxi, exemplum Timothei
 a me additum fuit, quem adhuc juvenem Paulus
 A. 3 Apo-

Apostolus *συνεργόν* & legatum suum, sive Diaconum Ecclesiae constituit.

§. III.

Si Doct. Auctor §. III. suæ Dissertationis per formam syllogisticam observationem meam destruere studet, videat, an syllogismo prolato tale robur & pondus insit, quod Respondenti suo in Epistola commendavit, & an satis considerate ita argumentetur: *Quæcunque requisita D. Apostolus diserte tribuit v. 2. seqq. Episcopis, non vero etiam v. 8. seqq. Diaconis; illa quidem in ordinandis Episcopis erant observanda, in constituendis autem Diaconis non item: Atqui τὸ δεῖ μὴ εἶναι νεόφυτον D. Apostolus diserte tribuit Episcopis non vero etiam Diaconis; Ergo.* Satis enim apparet, me neutiquam de omnibus requisitis Episcoporum adferre, illa ad Diaconorum ordinem non pertinere. Igitur falsissimæ sunt instantiæ, ab ordinando Episcopo Apostolum, hæc etiam postulare requisita, ut, sit *φιλόζητος, διδακτικός*, v. 2. *Μὴ πλήκτης, ἀλλ' ἐπειχῆς, ἀμωχος*, v. 3, cet. a Diaconis non item, adeoque sequi, non quidem licere Episcopos ordinari homines minus hospitaes, ineptos ad docendum, percussores, immites, litigiosos, posse tamen illos constitui Diaconos. Distinguenda enim sunt ejusmodi requisita, quæ ex natura & indole muneris sacri fluunt, & universo ordini ministrorum sacerdotum, ne dicam, omnibus christianis, communia sunt, ab illis, quæ ob certas rationes quibusdam magis necessaria sunt, quam aliis. Prudentia consultatoria in rebus gravioris momenti dijudicandis, iusta ætas, subactum iudicium, & alia ejusmodi requisita, illis, qui ecclesiae præfunt, quam maxime sunt neces-
sa-

saria, quibus si adderes veram pietatem, & velles concludere, veram pietatem non requiri a Diaconis, quoniam reliquæ virtutes non eodem modo & gradu ab illis requiruntur, falsissima esset illa concludendi ratio. Dum sobrium, mitem, mansuetum Apostolus Episcopum esse jubet, non id sane vult, quod reliqui christiani & Diaconi Ecclesiæ non tales esse debeant, sed hoc potius innuit, cum omnium christianorum sit, ut ejusmodi virtutes sectentur, eo magis ab episcopo id requiri, qui aliis præ esse debeat, ut observat b. 10. FRANC. BVDDEVS in *theol. Dogm.* L. V. Cap. IV. §. 47. p. 1395. Adde adhuc aliud argumentum, ut ostendam, quam male Autor Disputationis procedat. De omnibus sacris ministris, tam Presbyteris quam Diaconis Apostolus scribit 2. Tim. II. 24. Δούλον κυρίῳ οὐ δεῖ μάχεσθαι ἀλλ' ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδάκτικον, ἀνεξίτητον. Non ergo debuisset Rev. A. contra me argumentari, ex mea observatione sequi, diaconos non esse debere pios, humanos, mansuetos, liberales, & requisita Episcoporum Diaconis non esse applicanda. Longe autem aliud est, τὸ μὴ εἶναι νεόφυτον, quod ob alias rationes, ut deinde videbimus, ab episcopis requirebatur. Monstravi igitur locum Paulinum, in quo christianæ virtutes, quæ omnes ministros sacros decent, a diaconis etiam requiruntur, & velim, cel. Auctor mihi nunc etiam locum ostendat, in quo ab omnibus etiam diaconis postuletur, ut ne sint neophyti.

§. IV.

Ordo & series rerum jubet, ut inquiremus, quid sit νεόφυτος. Minime oppugnare audeo sententiam pluri-

rimorum, imo fere omnium interpretum, sed ipse in ea sum sententia, per neophytos Apostolum sensu primario illos intelligere, qui non ita pridem a Judaismo vel gentilismo ad christianam religionem transgressi & noviter in fide christiana instituti fuerant, inque doctrina nondum satis confirmati, nec in vita sufficienter probati erant. Ita etiam omnino patres græci hanc vocem interpretati sunt; Patres Concil. Nicæni Can. II. sic decreverunt: *ne quis nuper assumptus ex vita vel conversatione gentili, accepto baptismo antequam cautius examinetur, Clericus fiat*, referente R. V. FINO Hist. Eccles. L. I. Interpret Syrus vocem hanc vertit $\sigma\tau\epsilon\lambda\lambda\omicron\tau\ \nu\epsilon\phi\omicron\upsilon\tau\omicron\varsigma$ i. e. infans, sive tyro doctrinæ, qui doctrinæ christianæ accurata & solida cognitione nondum satis est imbutus, quod quidem omnino de illis, qui religionem christianam noviter assumerant, dici poterat. Sed tamen significationem etiam ætatis non penitus esse removendam, & Apostolum id simul indicare voluisse existimo, illis, qui nondum ætate satis provecti sunt, grave munus Episcopatus non statim esse committendum. Res ipsa hanc explicationem comprobat, siquidem in primæva ecclesia junioribus hoc officium non statim concreditum fuit. Et cum Episcopi non solum ratione dignitatis, sed etiam ratione ætatis, ab Apostolis *πρεσβύτεροι* vocentur, ex eo colligo, denotationem ætatis ad vocem *νεόφυτος* ex mente Apostoli etiam referri posse. Vna vox alteram explicat, si episcopi ratione ætatis vocantur presbyteri, iidem etiam ratione ætatis non esse debebant neophyti. Ipse Apostolus hac voce se etiam annos innuisse
in-

Indicat, quandoquidem jubet, tales esse debere Episcopos, qui jam obedientes habeant liberos, eoque, quod domibus suis longo jam tempore bene præfuerint, probatum dederint, se etiam esse idoneos, ut ecclesiæ Domini cum usu præesse possint. Hæc dum scribo, revoco mihi in memoriam verba, quæ IOSVA ARNDIVS habet in *Lex Antiqu. Eccles.* p. 595. *habitus annus ille trigesimus ætas vere perfecta & virilis, ne etiam gravissimis hisce functionibus admoti essent νεοφυτοι, ubi hanc vocem etiam ad ætatem retulisse videtur.* In concilio quidem Neocæsar: ætas triginta annorum ponebatur, qua ordinatio ad episcopatum erat concessa, can. LVI. *Presbyter ante 30. annos non ominetur, etiamsi valde dignus fuerit, sed hoc tempus observet,* sed tempore Apostolorum nec tales *ordinarie*, si excipimus ea, quæ postea de ministris neophytis monebimus, ad episcopatum fuisse admissos credo, atque ætatem quinquaginta annorum requisitam fuisse ab illis, qui Episcopi ecclesiæ constituebantur multi Viri Docti existimant, & ex constitutionibus Apostolicis probant. Illos autem, qui erant viginti vel viginti quinque annorum, ad *τὸς νεοφυτὸς* ratione ætatis pertinuisse puto, qui tali ætate ad Diaconatum quidem ecclesiæ, non vero ad Presbyterium admissi sunt, quod tales juvenes, etsi erant in religione christiana pie ac recte instituti, & ad docendum idonei, tamen plerumque experientia longoque usu rerum spiritualium adhuc destituti sunt. Immerito igitur S. Rev. Auctor me accusat, me observatione mea ætatem a serenissimo Rege iustissime prudentissimeque præscriptum vel leviter tangere videri, quam legem ecclesiasticam quo maximopere

B

fa.

salutari & utilissima habendam esse nemo dubitabit, cum potius existimem, tales, qui sunt ea ætate, ratione ætatis fuisse *τὸς νεοφύτους*, qui etiam in prima ecclesia ad ministerium sacrum admitti sunt. Si originem hujus vocis inquirimus, significat recens natum, talem, qui ratione annorum est adhuc juvenis: non enim a *φύτεύω*, planto, est derivanda, ut Cl. A. putat, quasi significet eam, qui recenter ecclesiæ sit inlitus, & plantatus, sed a *φύω*, gigno, pario. Nonigitur proprie, sed metaphorice dicitur de eo, qui novitius est in religione, & recens ad fidem christianam accessit. Utraque tum propria, tum metaphorica significatio non adeo diversa est, ut potius arcto nexu cohæreat, & ex mente Apostoli merito conjungi & combinari possit, etsi metaphoricum sensum a S. Paulo potissimum innui non negem, altero tamen non penitus excluso, id quod res ipsa, ut jam indicatum est, in prima ecclesia docet. Liceat mihi, pro libertate cogitandi in republica literaria recepta novam proferre explicationem, quam tamen sententiam meam facere nolo, ad locum novi fœderis, in quo forsitan ipsi Apostoli Diaconos ecclesiæ *νεοφύτους*, *νεοφύτους* juniores in oppositione ad *τὸς πρεσβυτέρους* appellant. Apostolus Petrus prim. Epist. Cap. V. Presbyteris Ecclesiarum Asiaticarum serio injungit, quid ab ipsis in munere sacro observandum sit, illos nimirum gregem Domini pascere, & episcopatu suo non lucri causa, sed animo lubenti & prompto ita fungi debere, ut typi gregis sint & aliquando a Christo Archiepiscopo coronam gloriæ accipere possint. Tum porro v. 5. *τοῖς νεοφύτοις* officia præscribit. Mihi persuadeo, Petrum hic eundem ordi-

di-

dinem observare, quem Paulus observavit, qui primo Episcopos, deinde etiam Diaconos in epistolis suis adhortatus, & per τὰς νεωτέρας intelligere Diaconos, qui ratione ætatis, νεόφυτοι, νεώτεροι, juniores erant Presbyteris. Ὁμοίως, scribit, νεώτεροι: similiter, vos etiam juniores Ecclesiæ ministri, observate vos etiam, quæ antea Presbyteros docui; tum addit speciale monitum: ὑποτάγητε, subjecti sitis presbyteris, de quibus antea locutus sum, non quidem gradu, sed ordine, ita ut illorum consilium, autoritatem, exemplum, prudentiam in rebus sacris etiam discatis & sequamini. Ita IGNATIVS ad Magnes. §. II. Sotionem Diaconum laudat, quoniam ὑποτάσσεται episcopo & presbyterio ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§. V.

Antequam porro ostendamus, cur Episcopi sive Presbyteri non debuerint esse νεόφυτοι, prius de illorum officio quædam mihi monenda sunt. Inter Episcopos & presbyteros nullum in primæva ecclesia fuisse discrimen, notum & a viris eruditis satis superque probatum & evictum est, inter quos vid. Cel. CHRISTOPH. MATTH. PFAFFIVS in Orig. Jur. Eccles. p. 52. cujus aliorumque argumentis hoc etiam addi meretur, in versione Syriaca illos semper ܐܦܘܨܬܘܘܢ seniores vocari, qui in textu græco episcoporum nomine veniunt. Etsi autem tempore Apostolorum ita res habuerit, successu tamen temporis, studio φιλοπρωτείας inter doctores ecclesiæ invalescente, in singulis civitatibus unus ex presbyterorum ordine ceteris

præfectus est, qui nomen episcopi sibi soli attribuit, ut insigni hac appellatione a reliquis facilius posset discerni, de quo vid. FR. DVARENVS *de Jacris Eccl. ministris* p. 67. officium horum Presbyterorum consistebat in eo, quod verbum divinum docebant, sacramenta administrabant, alios ad munera sacra ordinabant, inspectionem in singulorum mores & vitam habebant, & res sacras atque ecclesias dirigebant, quibus ut antistites & directores erant præpositi, quo omnia rite ac decenter fierent. Ad hanc directionem ecclesiarum pertinebat etiam cura pauperum, quam Presbyteri suscipiebant. Vir illustris IVSTRVS HENN. BOEHMERVS existimat, non Diaconos, sed Presbyteros curam pauperum gessisse, imo etiam septem viros illos Hierosolymitanos, quorum Act. VI. mentio fit, quod illis cura pauperum ab Apostolis fuerit demandata, non Diaconos, sed ex presbyterorum collegio desumptos fuisse, quorum quidam docuerint, alii autem verbum divinum non docuerint, sed cœtibus sacris præfuerint, eosque in commune bonum direxerint. Vid. Cel. Viri *Jus Eccles. antiquum*, diff. VI. §. 20. 19. Eiusdem *Diss. ad Plinium & Tertull.* p. 375. seqq. In eadem sententia duplices in primitiva ecclesia fuisse presbyteros jam fuit SAL. GESNERVS in *L. de Conciliis*, Tom. II. p. 65. ita scribens: *Presbyteros autem duplices fuisse, Paulus I. Tim. V. ostendit, ita scribens: qui bene præsumt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime, qui laborant in sermone & doctrina. Alii proinde presbyterorum tantum præerant consiliis & autoritate ac gravitate vite ecclesiasticæ disciplina, quales erant isti Hierosolomytani.*

*siquidem Apostolis ibi de gentibus non indigebat Ecclesia aliis doctoribus, quales Titus oppidatim constituere jubetur; alii vero etiam docebant, ut Act. XIV. & XX. Tit. I. Jac. V. I. Timoth. IV. Idem tuetur b. GOTH. ARNOLD in Abbildung der ersten Christen L. II. Cap. V. §. 21. Hoc quidem non diffidendum est, presbyteris etiam curam pauperum incubuisse, quod vel satis apparet ex Act. XI. 29. 30. ubi Paulus & Silas stipem collectam ad Presbyteros Hierosolymam detulisse leguntur. Multae tamen obstant rationes, quo minus in istam eam sententiam, Presbyteros *solos* curam pauperum gessisse, sed potius hoc munus extraordinarium administrationis & dispensationis bonorum ecclesiae Hierosolymitanæ diversis, tam presbyteris, quam Diaconis, imo etiam aliis viris probatae fidei, demandatum fuisse ab Apostolis existimo; qua nova & satis probabili conjectura diversae sententiae virorum eruditorum inter se conciliari possunt.*

§. VI.

Rationem, cur *vescutos* non statim ad episcopatum debeat evehi, addit ipse Apostolus: ne inflatus incidat in iudicium diaboli. Meruendum igitur erat, ne tales, qui in humilitate christiana nondum satis firmas egerunt radices, arrogantia & fastu spirituali tumescerent, ad quod vitium illi praesertim facile proni sunt, qui in juvenilibus annis, vel mox post initia conversionis ad quoddam dignitatis fastigium adscendunt; neque propter talem elationem & sui ipsius admirationem inciderent in damnationem, in quam diabolus per arrogantiam incidit. Subsequentia tempora, quibus mul-

ti Presbyterorum supra alios se extollere, & præ aliis eminere annifi sunt, satis superque docent, non frustra Apostolos tale quid præmetuisse, & hoc dogmate, *Ἐπίσκοπον μὴ δεῖ εἶναι νεόφυτον*, præcavere voluisse. Jam tempore Joannis Apostoli, Diotrephes, quem ex Presbyteris ecclesiæ fuisse HVGOGROTIVS putat, eo ambitionem suam prodebat, quod præ reliquis prærogativam quandam sibi vindicabat. vid. IO. FR. BVD-DEI *Comment. de Eccl. Apostolica* p. 315. Illi igitur deinde, qui ecclesiæ salutis inserviebant, maximopere necessarium esse ducebant, ut ad elationem istam impediendam iterum inculcarent monitum hoc S. Apostoli. Concilia & Patres hæc verba, *μὴ δεῖ εἶναι νεόφυτον*, præsertim de Episcopis intellexisse, indubium mihi videtur. Ita decretum est Can. 80. Apostolorum: *τὸν ἐξ ἑθνικῆς βίης προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα εὐκαιρὸν ἐστὶ παρανοτᾶ προχειρίζεσθαι Ἐπίσκοπον*. Et Can. 2. Concil. Nicæni: quoniam multa - facta sunt præter canonem ecclesiasticum, ita ut homines e gentili vita nuper accedentes ad fidem, & exiguo tempore eruditi, statim ad spirituale lavacrum ducantur, & simulatque baptizati fuerint, ad *Episcopatum vel Presbyterium* promoveantur; recte habere visum est, ut nihil deinceps tale fiat: apertum enim est apostolicum scriptum, dicens: Non Neophytum, cet. vid. GEBH. THEOD. MEIERVS in notis ad hunc Can. p. 104. *Hunc νεόφυτον protinus EPISCOPVM fieri prohibet hic Canon, & IVSTINIANVS Novell. 123. Cap. I. THEOPHYLACTVS in Commentario in Pauli Epistolas* p. 685. ita habet: quia ex Græcis ad fidem accedebant, & baptizabantur, non statim, inquit, recens baptizatus ad

tan-

tantum principatum ducatur. Addere insuper possumus aliam rationem, cur Apostoli prohibuerint, Episcopus esse debere neophytos. Ecclesia christiana tum ingentibus periculis, & diris hostium persecutionibus erat subjecta, & navis instar se habebat, quæ in vago & turbulento mari per continuos fluctus hinc inde jactatur, & mox in altum extollitur, mox iterum in abyssum detrudi videtur. Ecclesia intra syrtis gentilismi & Judaismi navigabat, hostiumque procellosi fluctus illam conquassare & devorare studebant. Inter tot pericula hostiumque insidias navis ecclesiæ sapientissimis directoribus & prudentissimis remigibus opus habebat, talibus nimirum, qui ætate, judicio, experientia, longoque rerum sanctarum usu ita erant instructi, ut ecclesiam consiliis suis dirigere possent, ut adversariorum, τῶν διαβόλων, calumnias & obrectationes omni modo evitarent. Ita idoneæ apparent rationes, cur Episcopos prohibuerit Apostolus νεοφύτας inaugurari, quas postulat Cl. Salthenius Diff. p. 25.

§. VII.

Ab Episcopis progredimur ad Diaconos Ecclesiæ Apostolicæ. Vocis, *διάκονος*, originem ejusque significationem, quando de ecclesiæ ministris usurpatur, generalem, qua omnes sacrorum ministros, ipsosque etiam Apostolos denotat, & specialem, qua Diaconi a Presbyteris distinguuntur, S. Rev. SALTHENIUS in disputatione sua uberius enucleavit. Hæc vox *διάκονος* denotat ministrum & ministram, & prius originem cepit a *διακονέω*, ministro, quod vicissim nonnulli trahunt a *διὰ* & *κόνις*, pulvis ut sit, in pulvere versari & occupari

cupari, aut currere per pulverem, pulvere excitato. Nec male refertur hoc verbum *κόβις* five *κοβεῖν* ad ebraum קובו quod significat, disponere, parare, quemadmodum distribuendo *תא ביוטמא* in primitiva ecclesia occupati vocabantur *διακονῶντες*, five mensam in pauperum usum parantes; ad quod munus quandoque etiam foeminae diaconissae fuerunt adhibitae, quae, etsi publice non docebant, tamen rationibus sic iuventibus baptizabant, & aegrotorum exulum, pauperumque curam habebant. Conf. CASP. ZIEGLER de Diaconis & Diaconissis, & M. ZIMMERMANN de Presbyteriis veteris ecclesiae. Vnde Phoebe vocatur *διακονος* ecclesiae Cenchreenfis. Et sunt ex pontificiis praesertim, qui putant, diaconos in nuptiis Cananaeo-Galilaeis fuisse ministras generis foeminini, haud vero ministros existisse. Quandoquidem autem bonorum ista communio, qualis a Stephano & aliis *pauperum* diaconis administrata fuit, in Hierosolymitana tantum ecclesia locum invenit, inde factum est, ut Diaconi dicerentur in gentilium ecclesiis ad Christum conversis, qui docuerunt publice quoque. Et quidem omnibus ecclesiarum ministris hoc nomen competit, qui docendo, sacramenta administrando, & aliis ecclesiasticis muniis peragendis, Deo & ecclesiae inserviunt. Speciali autem notatione non omnes sacrorum ministri, sed illi tantum, qui Presbyteros sequebantur, in prima ecclesia Diaconi vocabantur, non quidem respectu operum officii, quo pares erant, sed ut distinguerentur ab illis, qui respectu directionis & regiminis in ecclesia Episcopi vocabantur. Originem autem diaconorum esse repetendam ex in-

fifi.

stitutione apostolica, qua Apostoli ad ministerium distributionis quosdam elegerunt, ne ipsi hac cura essent occupati, Act. VI. Cl. SALTHENIVS nullo idoneo argumento demonstrare poterit. Etenim cum his septemviris, Diaconi in ministerio verbi occupati, nequiquam sunt confundendi. Alii plane sunt Diaconi illi, quorum Phil. I. 1. & I. Tim. III. fit mentio, & alii sunt economi eleemosynarii, sive Diaconi pauperum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Vid. CASP. ZIEGLERVS I. cit. Cap. III. §. 16. & CAMP. VITRINGA *de synagoga veteri* p. 920. sqq. supra jam vidimus, quosdam eruditos in ea versari sententia, hosce dispensatores bonorum, qui viduis & egenis ministrabant ea, quæ fideles in commune dederant, fuisse Presbyteros, qui præter officium docendi, quod illis jam incumberebat, in gratiam pauperum hanc etiam curam susceperint; sed malim tamen, illos non unius officii viros, sed tam Presbyteros, tum Diaconos, aliosque homines honestos ac fideles fuisse. In aliis etiam ecclesiis diaconos solos curam pauperum habuisse, non probari potest. Videmus etiam ex eo, non seorsim ad Diaconos *διακονίαν* pauperum pertinuisse, quod ipsi quandoque Apostoli hoc munus obiebantur *πληρώσαντες τὴν διακονίαν*, quod eleemosynas Hierosolymam attulerunt. conf. Rom. XV. 25. & Gal. II. 10. Apostolus Paulus curam pauperum velut annexum muneris sui apostolici proponit. Quis igitur sibi persvaserit, Diaconos solos curatores pauperum fuisse? Illi, qui antea jam docendi munere functi erunt, post hanc peculiarem pauperum curam susce-

C

sce-

sceptam, docendi partes non omnino deserebant, sed continuabant, quod exemplo Stephani & Philippi factis apparet, qui, etsi eleemosynarii erant, tamen verbum divinum docuisse leguntur. De Stephano satis probabile est, illum Virum gravis autoritatis & Presbyterum ecclesiae fuisse. Reliquae Ecclesiae praeter Hierosolymitanam sane nullis diaconis opus habuissent, si hi, qui non cum pauperibus, sed cum praedicatione verbi occupati erant, ab illis Hierosolymitanis probe non essent distinguendi, nec re ipsa & munere differrent. Nam horum septemvirorum munus erat extraordinarium, Diaconorum autem ordinarium; illud in sola Hierosolymitana, hoc in omnibus ecclesiis exercebatur; illud mox cessavit, hoc autem in ecclesia perenne fuit, & adhuc superest, quamvis in quibusdam partibus differat a diaconatu primorum saeculorum. Sunt enim multi in ea sententia, hoc officium mox etiam in ecclesia Hierosolymitana, & quidem post dispersionem fidelium, de qua Act. VIII. legitur, desuisse. vid. ven. IOACH. LANGIUS in Apostolischem Licht und Recht. POLYCARPVS in Epist. ad Philipenses, in qua Diaconorum mores & officia describit, hujus ministerii pauperum nullam mentionem facit. Caeterum legantur, si placet, septem rationes, quibus eruditissimus VITRINGA L. cit. adstruit oeconomos ecclesiae hierosolymitanae longe alios fuisse a Diaconis Paulinis, quorum igitur origo ab illis non est deducenda. vid. etiam Cl. GE. GOD. KEVFFELII Elem. Jurispr. Eccl. T. I. p. 296.

§. VIII.

§. VIII.

Postquam igitur peculiarem curam pauperum ab officio Diaconorum sejunximus, inquirendum nunc est, quidnam illorum muneris & officii fuerit in primæva ecclesia? Cl. SALTHENIVS §. XII. suæ Diff. scribit: *Nos haud parum laboravimus, ut aliquas saltem docendi partes Diaconis vindicaremus.* At non pauci sunt, qui existimant, omnino Diaconos in Ecclesia primæva universum docendi munus æque ac Presbyteros administrasse. Hic vero bene notandum esse puto, loca & tempora probe esse distinguenda, quando de Diaconorum docendi munere disputatur. Successu enim temporis, cum prima facies ecclesiæ paulatim mutaretur, & externi ritus, officiaque alia ecclesiastica multiplicarentur, illis publica docendi libertas in quibusdam ecclesiis adempta est, & tantummodo legendi ex novo testamento, & ad preces populum excitandi aliorumque rituum officium remansit. In Africanis ecclesiis soli concionabantur Episcopi, cum contra in aliis Presbyteris & Diaconis etiam concionari liceret. Quo magis autem Episcoporum autoritas & dominium, & dominandi studium crescebat, eo magis operam dabant, ut functiones quasdam sacras Diaconis subtraherent, quippe qui initio, cum Ecclesia adhuc puritate sua floret, in paritate etiam docendi cum reliquis ministris erant, & ab Apostolis ad docendum adhibebantur. Afferat argumenta Cl. SALTHENIVS, ad probandum id quod generatim asserit de Diaconis, p. 23. illos Episcopis ac Presbyteris non solum quoad ordinem, sed etiam quoad gradum fuisse inferiores, & re-

cordetur, nobis de ecclesia Apostolica sermonem esse. Marc, IX. 34. seq. Cum autem Episcopi posthæc adeo etiam supra Presbyteros se efferre auderent, qui tamen initio nec ab illis distincti fuerant, quemadmodum in Concilio Hispalensi statuebatur, nec Presbyteros præsentem Episcopo populum docere & adhortari debere, facile existimari potest, illos multo magis Diaconorum muneri derogare studuisse, ut sibi solis sacram autoritatem & dignitatem conciliarent; de qua superbia Episcoporum leg. G. ARNOLD in der wahren Abbildung der ersten Christen. L. VIII. Cap. 19. & ZIEGLERVS de Diaconis Cap. IX. & X. In Conciliis igitur Domini Episcopi statuebant, Diaconos cum plebe adstare & Episcopis suis obedientiam ac reverentiam præstare, illisque famulari debere, vid. Concil. Nicæn. can. XVIII. quem factum superciliosum HIERONYMVS suo tempore redarguit, & Diaconorum honorem ac dignitatem ita defendit, ut magnum eorum olim fuisse officium facile appareat. V. FR. DVARENVS de sacr. Eccl. Ministris p. 89. & SVICERVS in thes. Ecclesiastico. Non igitur officium, quo tempore Apostolorum & deinde functi sunt, confundendum est cum illorum officio sæculis sequentibus, quæ observatio ad diversas sententias de Diaconorum munere inter se conciliandas, omnino est necessaria. Olim admissi sunt ad docendi ministerium, ut exemplo CHRYSOSTOMI constat; sunt verba b. IO. ANDR. SCHMIDII in Lex. Eccl. min. p. 217. qui Chrysostomus, cum adhuc esset Diaconus, plures homilias habuit. Vincentius Martyr fuit Diaconus Ecclesiæ Saragossanæ, quem verbum divinum docuisse, nullum est

est dubium. PRUDENTIUS ita de illo canit Opp. p. m. 129. Exclamat hic Vincentius, Levita de tribu sacra, Minister altaris Dei, septem ex columnis lacteis. Ephrem, Edesse Diaconus, ob facundiam a NYSSENO vocatur, *νοητὸς τῆς ἐκκλησίας ἐν Φρόνῃ, & τῆς οὐκ ἐμμένῃς διδασκαλίας*. HILARIUS autem Diaconus Romanus, ait, suo tempore, scilicet sæculo IV. Diaconos populo non prædicasse, in Comment. in Epist. ad Ephesios, quem sub nomine AMBROSII habemus. Ita *loca & tempora* distinguenda sunt. Tempore Apostolorum omnes fideles, qui proponendi verbum divinum dono pollebant, sine discrimine docuerunt, ut vel ex I. Ep. Pauli ad Corinth. XIV. n. sequi satis apparet. add. Act. VIII. 4. XI. 19. sequi. conf. Cel. BOEHMERI *Jus Eccl. antiqu.* p. 366. sequi. *Diff. ad plinium* p. 391. Cum igitur in primitiva ecclesia libertas docendi omnibus christianis esset communis, plane nullam video rationem, cur Diaconi, qui præterea sacro munereungebantur, a docendo debuerint esse exclusi. GOTH. ARNOLDVS autem L. cit. p. 216 ex antiquissimo quodam scriptore locum memorabilem profert, cur, cum initio omnes christiani docuerint, illis deinde, & Diaconis quoque hoc jus ademptum sit. Apostolus Paulus ad Rom. XII. 7. *τὴν διακονίαν* inter ea munera recenset, quæ ad *διδασκαλίαν* in ecclesia ab ipsis Apostolis inprimis constituta sunt. Et si scribit, I. Tim. III. 9. diaconos mysterium fidei in pura conscientia habere, sive puram doctrinam retinere debere, id simul jubere videtur, illos etiam doctrinam christianam pure ac sincere prædicare debere. Vers I. Cap. cit. ait Apostolus, bonum opus illum desiderare, qui

generatim episcopatum desiderant, quod munus porro v. 2 & 8. in episcopatum stricte sic dictum, & diaconatum distinguit, adeoque diaconos inter illos numerat, qui docendo ecclesiæ præponuntur & præfunt. In Conciliis, imo etiam in sacris literis, Presbyteri & Diaconi, ceu viri unius ministerti, sæpe conjunguntur. Phil. I. 1. & Can. VI. Apostol. *Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus seculares curas non assumat, alioquin deponatur.* conf. ACTA ERVD. an. 1686. p. 255. Imo forsân Diaconi etiam quandoque sub Presbyterorum nomine in sacris literis comprehenduntur Act. XX. 17. Jac. V. 14. quoniam non quidem ætate, munere tamen docendi pares erant cum Episcopis. Notum etiam est, Diaconos, si hoc munere fideliter erant defuncti, ad ordinem Presbyterii deinde promotos fuisse, adeoque sine dubio jam antea in docendo omnem fidem & operam præstitisse, quo nonnulli referunt verba Pauli, I. Tim. III. 13. fideliter *διακονῶντες* sibi bonum acquirere gradum. THEOPHYLACTVS ad h. l. *Hujusmodi sunt in ecclesia fulgentes e diaconis in Presbyterio & episcopali gradu.* Cum etiam Diaconi fuerint per manuum impositionem *ordinati*, juxta canonem concil. Ancyрани: *Diaconi qui ordinantur,* &c. ordinatio autem jus & facultatem in ecclesia docendi, & administrandi sacramenta conferat, sequitur, Diaconos etiam munere sacro docendi esse functos. Imo etiam Diaconos aliis manus imposuisse, non obscure concludimus ex Act. XIII. 1. ubi hosce omnes, qui Apostolo Paulo & Barnabæ, cum ad ministerium inter gentiles obeundum segregarentur, manus suas cum precibus & jejuniis imposuere, Presby-

byteros fuisse, nemo probare potest, sed potius generatim *διδάσκαλοι*, vocantur. Et Act. IX. 10. 17. Ananias, discipulus Damascenus, Saulo manus imposuisse legitur, non saltem, ut visum ipsi restitueret, sed ut spiritum sanctum ad munus Apostolicum ipsi conferret. vid. PFAFFIVS in Orig. Jur. Eccles. p. 43. Falsissimus igitur est syllogismus Doct. SALTHENII p. 23. *Qui potestatem habuit alios impositione manuum ordinandi Doctores, tum Episcopos, tum Diaconos; ille non Diaconus, sed Episcopus fuit;* probetur enim, diaconos aliis manus nunquam imposuisse. Novam dignitatem Diaconorum observo, qua illis suffragium datum, & libertas in conciliis proponendi, concessa fuit. In concilio Nicæno præter Episcopos adfuit etiam Athanasius, tunc temporis Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconus, qui Alexandrum Episcopum senem consiliis suis plurimum ibi adjuvit, contra hæresin Arianam magna cum libertate disputavit, & jus voti decisivi habuit. *Quod id circo, addit SAL. GESNERVS L. de Concil. T. I. p. 123. notari debet diligenter, quia hoc exemplum papistarum somnium apertissime refellit, qui tradunt solos Episcopos in conciliis voti, ut loquuntur, decisivi jus & potestatem habere.* Diaconis etiam baptizare licuisse, apparet exemplo Diaconissarum. De Philippo, qui pro Diacono a multis habetur, vid. Act. VIII. 36. cont. TERTVLLIANVS de baptismo Cap. XVII. Nec dubium mihi est, illos etiam S. Eucharistiam administravisse, quæ pars illustris est muneris evangelici, & ad *διακονίαν λόγῳ* quam ad Diaconos pertinuisse, evictum dedimus, pertinet. *Quid ad* IO. LIGHTFOOTI & SAM. BASNAGII argumentum
 bi re-

respondendum fit, ex iis apparet, quæ de Diaconis pauperum supra allata & dicta sunt. Diaconos sacros omnino panem vinumque eucharisticum populo distribuisse, imo etiam sanctæ cœnæ symbola consecrasse, testimoniis ex antiquitate desumptis probat, HENR. RIXNERVS in L. *de veterum christianorum circa eucharistiam institutis*, p. 129. Cel. CHR. MATH. PFAFFIVS in Orig. Jur. Eccl. p. 117. add. G. ARNOLD. in *Abbildung der ersten Christen* L. II. Cap. XV. Quod illis autem in conciliis Eucharistia interdicta sit, non tollit functionem primævam, quasi id nunquam illorum muneris fuisset, sed superbiam & præeminendi studio Episcoporum adscribendum est, qui diaconos suos esse ministros cupiebant, sibi que solis honorem offerendi assignabant, imo prohibebant, ne diaconi ante Episcopos eucharistiam vel digito attingere auderent. Quorundam tamen locorum Episcopi humiliores aliis fuerunt, adeoque etiam temporibus posterioribus hoc Diaconorum officium pro ratione locorum diversum fuit, Concil. Ancyr. Can. II. dicitur, Diaconorum esse, ἀναφέρειν καὶ κηρύσσειν. Contra synod. Arelat. Can. XV. eos minime offerre debere ordinavit, ut & Nicæn. Can. XVIII.

§. IX.

Hi Diaconi, de quorum officio hæctenus egimus, anne etiam subinde ad ministerium sacrum admoti fuerint, etsi fuerint *νεόφυτοι*, ulterius nobis inquirendum est. Multa utique exempla testantur, primam ecclesiam, ipsos etiam Apostolos, ratione ætatis non adeo sollicitos fuisse, ut, si cætera bene convenirent, id

id habuissent pro lege inuolabili, Episcopum non esse debere neophytum. Sic Eleutherius propter insignem virtutem & pietatem, vigesimum tantum annum agens, Illyrici Episcopus ordinatus est, referente NICEPHORO Hist. Eccl. L. III. cap. XXIX. Nestarium, cum vix esset baptizatus, Episcopum Constantinopolitanum, & Concilii Directorem esse constitutum, memoriæ reliquit SOZOMENVS L. VII. cap. VIII. Reliqua exempla illorum, qui jam ante annum trigessimam episcopalem dignitatem obtinuerunt, congeffit IOS. BINGHAM Orig. Eccles. T. I. p. 142. add. HENR. MULLERI Diff. de non ordinandis neophytis §. 3. Ratione religionis etiam multos *νεοφύτες* ad docendum in ecclesia, quinimo ad exercendum presbyterium fuisse admissos, extra dubitationis aleam positum est. Etenim anne inter illos, qui ex Iudaismo siue gentilismo erant conuersi, & christianæ religioni se addixerant, multos fuisse, putabile est, quibus mox post conversionem munus docendi in ecclesia commissum fuit? Unde statim in ecclesiis nouissime plantatis alii debuissent desumi, si nulli potuissent esse Doctores, quam tales, qui jam ante multos annos Christianismo fuerunt addicti? Ecclesia Corinthiaca recentissime erat Christo collecta, cum S. Paulus primam suam epistolam ad illam mitteret, quo non obstante omnes admittebantur, qui publice prophetiam edere, siue verbum diuinum & doctrinam christianam explicare volebant. I. Cor. XIV. Paulus Tito cap. I. 5. mandat, ut in insula Cretenfi per civitates singulas constituat Presbyteros. Hi Presbyteri sine dubio ex ipsis noviter plantatis ecclesiis

D

de-

defuncti, adeoque ratione religionis omnes *veóφυροι* fuerunt. Et bene notari velim, Paulum in sequenti descriptione talium Presbyterorum, quales Titus in Creta debebat ordinare, omittere vocem *veóφυρος*, quam in Ep. ad Timotheum habet, ejusque loco hic requirere, Presbyterum constituendum fideles liberos habere debere, & sic satis clare mentem suam explicare voluisse, per *veóφυρον* talem etiam esse intelligendum, qui adeo jam sic aetate proventus, ut filios habeat fideles & pios, quorum educatione & institutione exemplum jam dederit, se etiam alios ad fidem & pietatem veram in Christianismo posse formare. Ratione enim religionis Veteres Christiani tum non erant in insula Creta, sed omnes erant novitii. Generatim igitur omnes Presbyteri primorum christianorum, quia ex medio ecclesiae cujusvis urbis & loci eligebantur, *veóφυροι* in religione fuerunt. Si autem deinde ecclesia cujusvis loci jam satis erat corroborata & fundata, nulli postea in religione *veóφυροι*, ex mandato Pauli, ad Presbyterium ordinarie eligebantur, quod in primis ecclesiarum initiis necessitas ita jusserat. Quod igitur de ipsis Presbyteris diximus, id omni jure etiam de Diaconis asseri potest, aeo nimirum apostolico tales saepius, qui sacris Christianorum recens erant initiati, Diaconos esse constitutos. Patres hos Diaconos comparant cum Levitis veteris testamenti. vid. HIERONYMVS ad Rusticum Levitae autem anno aetatis vicesimo quinto apti ad munera sua censebantur; tempore autem Davidis & deinceps jam anno vicesimo ministerium suum inchoarunt. 1. Chron. XXIII. 24. sq. Quem aetatis ordinem,

nem, juventuti adhuc similiorem, quam senectuti, Apostolos ex Judæis ortos, in christiana etiam ecclesia servasse, probabile est, nullam enim rationem video, cur illum mutare debuissent. Ex desiderio rev. SALTHENII igitur exemplis historiae Apostolicæ probavi, quod probandum erat. Facile etiam sententia mea porro cum verbis Apostoli, quæ mihi objicit, conciliari potest, qui de diaconis ita scribit: I. Tim. III. 10. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονεῖτωσαν, ἀνεγκλήτοι ὄντες. Quis enim negavit, tum Presbyteros, tum Diaconos ab Apostolis aliisque accuratissime fuisse exploratos? anne etiam illi, qui quoad religionem & ætatem erant νεόφυτοι, ante poterunt explorari, quam ad munia sacra obeunda constituerentur? non autem tantummodo ætas, sed potius pietas, fides, sanctitas, & reliqua ad docendum necessaria requisita accurate fuerunt examinata. Quis, quæso, dixit, Diaconos sine prævia δοκιμασία fuisse admissos? Et cur juvenum imo & recens converforum fides & constantia mox explorata & probata constare non potuit? Nervi hujus argumenti sunt admodum fragiles: quia δοκιμασία fuit requisita, ergo nulli juvenes, nulli recens conversi ad munera ecclesiastica sunt admissi. Disertum CLEMENTIS testimonium ex Epist. ad Corinth. §. XLII. a Viro Doct. prolatum, mihi magis quam ipsi favet. Apostoli, inquit, per regiones & urbes verbum prædicantes, καθίστανον τὰς ἀρχαὶς αὐτῶν, *primitias Christianorum*, sive νεόφυτους δοκιμασαν εἰς τῷ πνεύματι εἰς ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ καὶ ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ τῶν μελλόντων πιστεῖν. Spiritu Apostoli examinarunt & probarunt, id est, revelationi-

tionibus Spiritus sancti mox edocti fuerunt, quinam digni successores Apostolorum in ecclesiis sint futuri, ut apud EUSEBIUM L. III. cap. XXIII. de Joanne legitur, quod ad vicinas gentium regiones iverit, *καταστήσας Ἐπίσκοπος κληρώσας κλήρον τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος σηματομενῶν.* vid. HAMMONDVS in Diff. V. cap. 4. conf. Actor. XIII. 2. XX. 28. I. 24. quomodo etiam Timotheum Juvenem, secundum *προαγέσας προφητείας, & διὰ προφητείας,* id est, per revelationem propheticam a Spiritu Sancto designatum fuisse, legimus. vid. THEOPHYLACTVS ad I. Tim. I. 18. IV. 14. Erant sapius recens conversi insigni ardore & admirando zelo inflammati in primis hęc conversionis initiis, ad tam suimet ipsorum, quam aliorum salutem promovendam. v. ARNOLD. I. cit. L. III. cap. VII. §. 8. Cur tales novitii, quorum fides satis erat explorata, non debuissent ad munera sacra admitti? In veteri testamento quidam Prophetę erant admodum adulescentes, cum ad gravissimum illud munus propheticum a Deo ipso vocarentur, & observante ABEN ESRA tres prophetarum pueri, vel saltem admodum juvenes, Zacharias, Samuel, Jeremias. Allegat summe rev. SALTHENIUS contra me canonem XIII. concilii Sardicensis: *conveniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, ut temere aut leviter ordinetur aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui neophytus est, &c.* At cum de ævo apostolico inter nos agatur, & concilium Sardicense medio sæculi IV. habitum sit, in sequentibus forsan sæculis, in quibus priores flammę ardentes paulatim extinguebantur, propter abusum Patres Conciliorum opus esse

se agnoverunt, ut ne statim in munera sacra irrumperent, qui illis nondum erant idonei, quod Apostoli nullos alios Doctores constituebant, quam satis exploratos, & in fide & constantia atque abnegatione mundi probatos.

§. X.

Supereſt, ut respondeamus ad ea, quæ Rev. Auctor de exemplo Timothei monenda habuit. Hunc Timotheum, de cujus vita HERM. WITSIVS, Part. II. misc. sacr. uberius egit, & quem ego Diaconum Ecclesiæ appellaveram, Vir Doct. Episcopum fuisse, sibi & aliis persuadere conatur. Videamus, an in argumentis a V. D. prolatis tantum sit roboris & nervorum, quantum forsitan existimat. Ita autem argumentatur: Qui potestatem habuit, alios impositione manuum ordinandi Doctores, tum Episcopos, tum Diaconos ille non Diaconus sed Episcopus fuit: Atqui Timotheus --- Ergo. Majorem propositionem meam facit, id quod non concedo, nam præter Presbyteros alios etiam Doctores ecclesiæ manus imposuisse, supra jam vidimus. Minorem probat ex 1. Tim. V. 22. ubi vetuit Apostolus, ne cui temere manus imponeret Timotheus, ubi de ordinatione ministro-rum Ecclesiæ agi, non quidem negaverim. Sed instantiæ docebunt, an vera sit assertio, Timotheum fuisse Episcopum. Cum Major falsa sit, conclusio vera esse non potest. Apostoli & Evangelistæ, qui primo sæculo ad Evangelium annuntiandum per multas terras & urbes proficiscebantur, alios per impositionem manuum ministros ecclesiæ constituerunt:

quis autem sibi persuaferit, hos Apostolos fuisse Episcopos? de quibus nullibi legitur, illos certæ sedi fuisse affixos, quemadmodum THEODORETUS olim in illo errore fuit, Apostolos quondam appellatos esse Episcopos. Simon Niger, Lucius Cyrenæus, & Menahem, Act. XIII. & Ananias manus ad ordinandum imposuerunt. An ergo fuerunt Episcopi? Omnes illi, qui ecclesiam quandam plantabant, sive ad tale munus immediate a Deo ipso, sive mediate ab Apostolis essent constituti, jus habebant, Presbyteros & Diaconos talium recens plantatarum ecclesiarum ordinandi, ex quo minimo sequitur, illos fuisse Episcopos. Igitur nec ex eo, quod Apostolus Timotheo notas & characteres ordinandorum cum Episcoporum tum Diaconorum præscribit, sequitur, quod Vir erud. elicere studet. Neque probari potest ex pari Timothei & Titi conditione, nondum enim evictum est, Titum fuisse Episcopum. Neque hoc argumentum Viri docti rem probat: Quicumque potestatem habuit, accusationem adversus Presbyteros recipiendi, examinandi, eosque peccantes coram omnibus redarguendi, quo ceteri timerent; ille non fuit Diaconus, sed Episcopus. Atqui Timotheus -- Ergo. Sequeretur enim ex eo, Apostolos etiam fuisse Episcopos, quod tamen falsum est; Imo si conferras Matth. XVIII. 17. sequeretur, omnia totius ecclesiæ membra esse Episcopos, quia Christus omnibus ecclesiæ membris hanc potestatem peccantes admonendi tribuit. Denique insigne Evangelistæ nomen, quod Apostolus Timotheo tribuit, 2. Tim. IV. 5. Timothei episcopatum non adstruit. Ita etiam Philippus

pus Act. XXI. 8. vocatur Evangelista, de quo tamen dubitandum, an fuerit Episcopus. Etenim Evangelistæ non fuere Episcopi, sed Evangelistæ fuerunt administri Apostolorum, quales etiam Eph. IV. ii. indignantur, certis ecclesiis non præfecti, sed ad prædicandum evangelium inter illos, qui de doctrina fidei nihil prorsus audierant, hinc inde itinera suscipientes. vid. FR. AD. LAMPIVS in synopsi hist. sacræ Lib. II. & inprimis EVSEBIVS, qui munus Evangelistarum describit, Hist. Eccl. L. II. cap. 34. Vitiosa igitur omnia ista argumenta sunt, quæ Vir Doct. in medium protulit, & sine causa camulavit. Nec ab ullo solide demonstrari potest, Timotheum fuisse Episcopum. Hi enim Episcopi evangelii causa nulla itinera suscipiebant, sed in ista ecclesia manebant, cui ad illam dirigendam erant præfecti. Verum quidem est EVSEBIVM, aliosque antiquos scriptores, ex quibus rev. SALTHENIVS, CHRYSOSTOMVM allegat, ejusque notabilem locum de Timotheo Episcopo profert, cui etiam subscriptionem secundæ epistolæ Pauli ad Timotheum addere potuisset, nisi illa dubiæ esset fidei, Timotheum primum Episcopum Ecclesiæ Ephesinæ vocare, illamque etiam seriem suorum Episcoporum a Timotheo inchoare, ut CONCILIOR; T. IV. p. 699. legitur. At Viri eruditissimi, inter quos virum summe venerabilem, JO. LAVR. MOSHEMIVM, nominasse sufficiat, huic traditioni nullam tribuunt fidem, & ea sunt sententia, ecclesiam Ephesinam, quamdiu S. Apostolus Joannes ibi vixit, peculiari quodam Episcopo non opus habuisse. Interpretes nonnulli quidem

dem existimant, Timotheum adhuc Ephesi fuisse, cum Paulus alteram suam ad illam mitteret epistolam, quod si ita esset, verosimile foret, Timotheum in ecclesia Ephesina sedem suam fixisse; sed argumenta, quæ pro hac sententia afferri solent, nil certi probare posse videntur. Inter eos, qui satis superque demonstrant, Timotheum & Titum non fuisse Episcopos, vid. Ill. JUST. HENN. BOEHMERVS in Diff. ad Plin. & Tertull. Diff. VII. §. 9. seq. ubi etiam observat, DALLÆVM aliosque plures ad oculum ostendisse, testimonia IGNATII de Tito Episcopo Cretenfi neutiquam genuina esse. add. JO. FR. BVD-DEI Comm. de eccl. apostolica p. 722.

§. XI.

Cum igitur Timotheus non fuerit episcopus, quaritur, an fuerit Diaconus. Hanc sententiam mihi tribuit rev. SALTHENIVS, eoque satis indicat, se mentem meam non esse affecutum. Diaconi uno tantum loco ad verbum divinum docendum constituebantur; Timotheus autem proficiscebatur ad plures ecclesias. Et quomodo Diaconus in ecclesia Ephesina ea peragere potuisset, quæ Paulus Timotheo commiserat? Cui vel per somnium in mentem venire posset, pro tali Diacono illum habere? Minime dixi, Timotheum Diaconum stricte sic dictum ecclesiæ cujusdam particularis fuisse, sed generatim illum Diaconum Ecclesiæ, universæ nimirum ecclesiæ christianæ, omnium locorum, per quæ illa erat dispersa, vocavi. Cum enim Apostoli per totum orbem Evangelium prædicarent, omniumque ecclesiarum

rum Christo collectarum universalem curam gere-
 rent, in hoc suo officio cooperarios suos, itinerum-
 que comites habebant, qui etiam nomine Evange-
 listarum veniunt. Hos viros Apostoli velut legatos
 suos ad ecclesias plantatas mittebant, ut illas in fide
 & doctrina magis magisque confirmarent, & de illa-
 rum statu ad Apostolos vel ore vel per literas refer-
 rent. Phil. II. 10. FR. AD. LAMPIVS illorum nomina
 in synops. hist. eccl. ita recenset: *Vestigis Apostolorum*
insistere viri Apostolici, Stephanus, Philippus, Bar-
 nabas, Marcus, Silvanus, Silas, Lucas, Epaphrodi-
 tus, Apollo, TIMOTHEVS, TITVS, Clemens Ro-
 manus, Sothenes, Crescens, Dionysius areopagita,
 Theophilus, ad quem Lucas scripsit, Zena, aliique.
 Ad hoc munus gerendum, ut omnibus iis, qui ad
 annuntiandum Christum idonei censebantur, ita
 etiam hisce *συνεργοῖς* Apostolorum manus imponeban-
 tur, 1. Tim. IV. 14. 2. Tim. V. 9. qui iterum nomine
 Apostolorum per manuum impositionem Presbyteros
 & Diaconos ordinabant in iis ecclesiis, ad quas venie-
 bant, & in reliquis etiam muneris Apostolici parti-
 bus illorum vices obibant, ut clare indicat EVSEBI-
 VS, hist. eccl. L. III. cap. 33. Cum igitur Timotheus ta-
 li potestate apostolica instructus ad ecclesias plantatas
 mitteretur, Ministrorum etiam cuiusvis ecclesiæ mo-
 res, officiique tractus sedulo inquirere, illosque
 propter excessus & defectus, si qui deprehendeban-
 tur, fraterne admonere poterat. 1. Tim. V. 19. Non
 autem sine ratione hi *συνεργοὶ* sociique Apostolorum
 in plantandis & dirigendis cœtibus christianis, Apo-
 stolorum, & Ecclesiæ universæ Diaconi vocari pos-
 sunt,

E

sunt,

sunt, quoniam Apostolis legatis JESU CHRISTI per totum orbem, & omnibus ecclesiis quaque versus dispersis, ministerio suo inserviebant. Ipse Apostolus Paulus se Diaconum Ecclesiæ, Col. I. 25. vocat, nimirum non Colossensis solum, sed Ecclesiæ Christi in universum. Timotheus & Erastus laudantur Act. XIX. 22. *διακόνους* Apostolo Paulo. Patulus autem fuit Apostolus totius ecclesiæ, ergo etiam Timotheus ipseus Diaconus, non immerito vocatur Diaconus universæ ecclesiæ. I. Thessal. III. 2. Ita etiam alii, quos socios sibi Apostoli in prædicatione verbi adjunxerant, illorum & Ecclesiæ Diaconi vocantur in sacris literis, eandem ad modum, quo in veteri testamento Josua, Moyses, & Elisa prophetæ Eliæ ministri erant. B. JO. FR. BVDDEVVS in Diff. de statu Eccl. apostolicarum, quam sub illius præsidio ven. GOTTH. AVG. FRANCKIVS, habuit, p. 13. ita scribit: *Cum apostoli non semper iis, quæ ad tot utique plantandas ecclesias necessaria erant, sufficerent, non dubitabant, socios sibi adjungere, qui itidem verbi divini prædicationi vacarent -- Atque hi sunt συνεργοὶ isti, quorum passim in scriptura sacra sit mentio, qui & συνεργηταῖον nomine veniunt, itemque ΔΙΑΚΟΝΩΝ Coloss. I. 7. IV. 7. I. Thess. III. 2. De Tychico vid. Eph. VI. 21. Col. IV. 7. Epaphra, qui Philem. 23. 24. 25. συνεργοῖς adscribitur, nomen διακόνος datur Col. I. 7. de Marco vid. 2. Tim. IV. II. Cum multi in ea versentur sententia, in prima ecclesia duplicem fuisse ordinem Presbyterorum, alios verbum divinum prædicasse, alios cum sola disciplina & regimine ecclesiæ fuisse occupatos, mihi quoque hæc libertas sentiendi concedi poterit, duplicem ordinem*

Diacono

Diaconorum fuisse, alios in una tantum unius loci ecclesia docuisse, alios autem, scilicet socios Apostolorum, Diaconos universæ ecclesiæ fuisse. Cui autem ista denominatio non placet, iste illam omittat, & retineat eas voces, quibus hi cooperarii, Apostolorum *συνεργοί* & Evangelistæ in sacris diptychis appellantur, ne in vitium *τῆς λογομαχίας* incidat. In vobis enim sumus faciles, si modo in re sumus. Equidem exemplo Timothei nihil aliud indicare volui, quam id, cum etiam juniores ab Apostolis assumpti sint, ut sui essent *συνεργοί* & Diaconi universæ ecclesiæ, ex eo sequi, sine dubio etiam juniores quandoque Diaconos ecclesiæ cujusdam particularis esse constitutos.

§. XII.

Reliquum est, ut de ætate Timothei quaedam addamus, de qua nihil certi determinaveram, adeoque nullam video rationem, cur hac in parte Cl. SALTENIUS prolixè contra me disputet. Generalim tantum dixeram: Er war noch sehr jung, als er zum Diacono Ecclesiæ, non Ephesinæ, ut mihi vir doct. male tribuit, sed universæ, bestellet wurde. In hac generali determinatione vir Cel. ipse meæ sententiæ ad stipulatur, dum p. 31. disp. ita scribit: *proinde cum Timotheus munus doctoris valde juvenis sustinuisse videatur, sequitur, posse illud ab aliis quoque Timothei similibus in eadem ætate sustineri.* Ætas autem, cum a doct. Salthenio non minus quam a me accurate determinari possit, male & adversus amorem agerem, si ipsi imputarem, quod mihi imputavit, ex generalibus hisce verbis sequi, ætatem a Serenissimo Rege

justissime prudentissimeque præscriptam vel leviter
 tangi; qua quidem mensura illum eodem jure & mo-
 do iterum metiri possem, si inconsiderate agere vel-
 lem. Ob magnam incertitudinem chronologiæ pri-
 mi sæculi nihil certi de Timothei ætate asseri potest;
 at si aliquid conjicere licet, puto, Timotheum vi-
 ginti annos tum natum, adeoque non quidem ratio-
 ne religionis, sed ætatis, *vec̄ Qυr̄ov* tum adhuc initio
 fuisse, cum Paulus illum socium & comitem itine-
 rum ac laborum sibi adjungeret, quod juxta illos,
 qui accuratissime seriem temporum computarunt,
 anno Christi 50. anno decimo Imperatoris Claudii fa-
 ctum est. vid. JO. PEARSONII *annal. Paulini*, ed.
 Hal. p. 20. Ven. JOACH. LANGIUS quidem, illum
 tum juvenem quindecim vel octodecim annorum fu-
 isse existimat; ponamus autem annum ætatis vicesi-
 mum. Anno enim ætatis vicesimo, ut supra anno-
 tavimus, etiam inter Judæos, ex quibus Paulus or-
 tus erat, sacerdotes constituebantur. Et ratione hu-
 jus initii, & temporis, quo Paulus Timotheum as-
 sumpsit, ut sibi esset *συνεργος*, illum admodum juvenem
 fuisse dixi, minime autem ratione illius temporis,
 quo Ephesi ab Apostolo relictus est, & quo Aposto-
 lus tum in Macedoniam profectus priorem ad
 illum exaravit epistolam, quod præstantissimi
 Chronologi anno Christi LXLV. vel LXLV. fa-
 ctum putant, adeoque Timotheus eo tempore,
 quo Paulus primam ad illum dedit epistolam,
 anno ætatis XXXV. fuisse videtur. Viri Cel. IAC-
 LENFANTIVS & BEAVSOBRIUS preface sur la
 premiere Epitre a S. Tim. p. 347. illum tum quadragin-
 ta

ta jam annos natum fuisse suspicantur. Quis autem dixit, non prius quam illo tempore, quo Ephesi relictus est, diaconatum Timothei primordia sua habuisse? quem anno ipsius vicesimo inchoasse, eumque jam tum, vel saltem mox deinde, a Paulo ad sacrum ministerium eum *συγγρον* suum esse ordinatum, vidimus. Quo loco Timotheus per impositionem manuum Pauli & Presbyterii ad sacrum munus ordinatus sit, non quidem satis apparet. At tamen cum jam longe ante, quam Ephesi relinqueretur, rebus sacris & ecclesiis plantandis fuerit intentus, sine dubio etiam ad hanc *συγγρον* a Paulo fuit ordinatus. Illi jam Lystris eo tempore, quo circumcidebatur, a Paulo Evangelistæ munus demandatum fuisse, existimat CASP. HERM. SANDHAGEN in Harm. Evang. p. m. 231. & ven. IOACH. LANGIUS in Comment. de vita Pauli p. 69. nec sine ratione. Cum enim Timotheus Macedonia ex urbe Thessalonicensium ad Paulum rediret, Act. XVIII. 5. jam tum Diaconus Dei & cooperarius Apostoli in evangelio Jesu Christi annuntiando a Paulo vocatur 1 Thest. III. 2. Eoque tempore, quo Timotheus & Erastus a Paulo Macedoniam mittuntur, jam vocantur *διακονήτες αὐτῶν*. Act. XIX. 22. Jaceo reliqua. Ordinationem igitur Timothei eo demum tempore, quo post multos annos Ephesi a Paulo relinquebatur, factam esse, neutiquam credibile est; nec mihi in mentem venit, illum valde juvenem ratione istius temporis vocare, sed potius admodum juvenis fuit ratione computi ordinationis & primi initii ministerii sui, quod Paulo atque ecclesiæ præstitit. Proinde si Paulus ad Timotheum scribit: *nemo contemnat juventutem*

tuam, qui tamen illo tempore jam ultra triginta annos natus erat, ætas autem triginta annorum solidæ ac perfectæ prudentiæ, & magno tum animi tum corporis robore prædita sit, illum respexisse puto ad initia ordinationis, & hoc dicere voluisse: nemo ex Presbyteris te ideo contemnat, quod adeo juvenis munus sacrum inchoaveris. Nec tamen abnuerim, etiam ratione muneris, quo isto temporeungebatur, hoc monuisse Apostolum. Cum enim diaconatus universæ ecclesiæ, quem Timotheus nomine Apostoli gerebat, munus esset vere apostolicum, Presbyteri autem Ephesini aliorumque cœtuum sacrorum viri essent quinquaginta annorum, qui jam obedientes habebant liberos, domibusque suis præerant, in oppositione ad hos Timotheus tum adhuc juvenis, & ætate longe inferior erat, quem ideo autem Apostolus a natu majoribus minime vult contemni. HENR. HAMMONDVS quidem, & TH. REINESIVS sibi persvaserunt, Timotheum illo tempore, quo Apostolus ad illum scripsit, juveniles annos nondum fuisse transgressum, quia metuendum erat, ne vitio ætatis præceps ferretur *eis νεωτερικῆς ἐπιθυμίας* 2 Tim. II. 22. Sed eas Paulus Timotheum cavere jubet, ne, qui tum quidem ætate haud amplius erat juvenis, moribus adhuc adolescens videretur, nec aliis, nec inprimis Pseudo-apostolis ansam daret, malevole judicandi, Apostolum hunc virum quondam ut νεόφυτον adhuc, in ecclesiæ munus ingredi concessisse. conf. ven. IO. LA VR. MOSHEMIVS in Comm. de Theologo non contentioso §. III.

§. XIII.

§. XIII.

Ita nunc me mentem meam satis explicuisse, & ad ea, quæ Cel. SALTHENIUS partim objecit, partim, in quibus non recte mentem meam assecutus est, sufficienter respondisse, & uberius ostendisse puto, quid observatione mea indicare voluerim. Si autem vir Doct. se id nescire fatetur, mirandum sane est, quod contra ea, quæ nescivit, tam prolixè scripserit; ea enim, quæ non recte capiuntur, neque refutari possunt; adeoque me nescire fateor, cur Vir. Cel. contra ea scripserit, quæ, quid indicare debuerint, se nesciisse fatetur. Mihi autem non imputet, quod ipse sua culpa fluctuet intra incertum sensum meæ orationis, quam incertis quasi sedibus vagari existimat, & in fine dissertationis suæ asserit. Alii denique judicent, an cum sapientia apostolica & spiritu Paulino conveniant verba Præsidis dissertationis ad Respondentem: *at vide mi FISCHERE, 'qui annos XXI. nondum habes, & ante doctoris etatem doctores docere imo arguere instituis, ne hæc tua etas magno sit contra receptam causam argumento.* Nobis ad illos, qui sui admiratione inflati sunt, redarguendos, monitum Apostolicum, *μη νεόφυτον, ἵνα μη, nota bene, το Φωθεῖς,* addidisse sufficiat.

CONTEN-

CONTENTA.

- I. Doctrina & vite ministrorum primæ ecclesiæ delineatio.
- II. Sententia declaratur, contra quam Cel. Salthenius disputationem scripsit, Apostolum Paulum dicere de Episcopo, illum non esse debere *ἑοῦτος*, quod autem non asserit de Diacono.
- III. Paralogismus in Syllogismo Cel. Salthenii ostenditur.
- IV. Vocis *ἑοῦτος* origo & significatio ostenditur. Observatio ad 1. Petr. V. 5.
- V. Episcoporum sive Presbyterorum officium. Quinam fuerint, quibus in ecclesia apostolica cura pauperum demandata erat.
- VI. Cur S. Paulus prohibuerit Episcopos *ἑοῦτος* inaugurari. Patres hanc vocem de Episcopis intellexerunt.
- VII. Nomen & origo Diaconorum, qui non sunt confundendi cum dispensatoribus bonorum hierosolymitanis.
- VIII. Diaconi muneribus sacris in prima ecclesia defuncti sunt.
- IX, Exempla & rationes proferuntur doctorum primæ ecclesiæ *ἑοῦτος*.
- X. Contra Cl. Salthenium ostenditur, neququam probari posse, Timotheum fuisse Episcopum.
- XI. Neque Timotheum fuisse Diaconum ecclesiæ cujusdam particularis, sed Diaconum omnium ecclesiarum, docetur, & quo sensu talis appellatio illi tribuatur.
- XII. De etate Timothei agitur.
- XIII. Conclusio.

Kz 1747

Vd 18

ULB Halle
005 814 154

3

C. 7. num. 4.

32

COMMENTATIO HISTORICO THEOLOGICA
DE
EPISCOPIS ET DIACONIS
PRIMÆVÆ ECCLESIAE CHRISTIANÆ,
QVAM
DISSERTATIONI
VIRI SVMMÆ REVERENDI ATQVE DOCTISSIMI
DOM. DANIELIS SALTHENII

P. 961

S. S. THEOL. DOCT. ET PROF. ORDIN. IN ACADEMIA
REGIOMONTANA

361

DE
ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ ΝΕΟΦΥΤΟΙΣ

OPPONIT
JO. CHRISTIANVS HEINZELMANN
PASTOR ECCL. BROMENSIS IN DVCATV.
CELLENSI.

Handwritten signature or number, possibly 1747

HELMSTADII TYPIS JOH. DRIMBORN
MDCCL.

